

10.000 dinarla değerli hediyeler takdim ederek gönlünü kazanmaya çalıştı. Ancak İbn Tolun bunları kabul etmeyince güç durumunda kaldı. Kendisine bir zarar gelmemesi için Mısır'daki arazilerinin bir kısmını ona verdiği gibi kızını da oğlu Ebü'l-Ceyş Humâraveyh ile evlendirdi (Belevî, s. 60). Buna rağmen hapsedilmekten kurtulamadı, servetine de el konuldu. Serbest bırakıldığında Halife Mühtedî-Billâh (869-870) kendisini Dimaşk, Ürdün ve Filistin haracının idareciliğine tayin etti. İbnü'l-Müdebbir bu görevi Dimyat'ta oturarak yürütmek istedi. İsteği kabul edilmediğinden 257 (871) yılında Dimaşk'a giderek bölgenin harac işlerini burada yürüttü. Ahmed b. Tolun Suriye ve Filistin'i ele geçirince İbnü'l-Müdebbir'i tutuklatı ve 600.000 dirhem ödemeye mahkûm etti. İbnü'l-Müdebbir daha sonra Mısır'a gönderildi ve 270'te (883-84) vefatına kadar burada hapisanede kaldı. Onun 271'-de (884-85) öldüğü de rivayet edilir. İbnü'n-Nedîm, İbnü'l-Müdebbir'e *Kitâbü'l-Mücâlese ve'l-müzâkere* adlı bir eser nisbet etmektedir. Ebü'l-Ferec el-İsfahânî'nin *Kitâbü'l-Eğânî*'sinde, Mes'ûdî'nin *Mürûcû'z-zeheb*'inde ve İbn Asâkir'in *Târîhu Dimaşk*'inde bazı şiirleri yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ya'kûbî, *Târîh*, Beyrut 1960, II, 509; Mes'ûdî, *Mürûcû'z-zeheb*, IV, 186 vd.; Ebü'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğânî* (nşr. Abdülemîr Ali Mühennâ), Beyrut 1986, XXII, 162; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, Tahran 1971, s. 137; Bedrân, *Tehzîbü Târîhi Dimaşk*, II, 62-65; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, V, 59-60; Yâkût, *Mu'cemû'l-üdeba'*, Kahire 1924, I, 292; İbn Hallikân, *Vefeyât*, I, 391; II, 19-20; VII, 55-56; Makrîzî, *el-Hüta'*, Kahire, ts., I, 103; Belevî, *Sîretü Ahmed b. Tolûn* (nşr. Muhammed Kürd Ali), Kahire, ts. (Mektebetü's-sekâfeti'd-dîniyye), s. 43-46, 50, 54, 58-60, 118, 148-149, 175-177, 350; D. Sourdel, *Le vizirat 'abbâside de 749 a 936*, Damas 1959, I, 267, 273, 276-279; H. L. Gottschalk, "İbn al-Mudabbir", *EP* (İng.), III, 879-880; M. Ali Lisânî Fişârekî, "İbn Müdebbir", *DMBİ*, IV, 594-595.

MUSTAFA ZEKÎ TERZÎ

İBNÜ'L-MÜLAKKIN

(ابن الملكن)

Ebü Hafs Sirâcüddîn Ömer b. Ali
b. Ahmed el-Ensârî el-Misrî
(ö. 804/1401)

Şâfiî fakihî, muhaddis
ve biyografi yazarı.

24 Rebîülevvel 723'te (2 Nisan 1323) Kahire'de dünyaya geldi. Kendisi, eserlerinin rivayetiyle ilgili bir icâzetnâmenin sonunda bu tarihi babasının el yazısıyla gördü-

ğünü söyler (Muhammed Kemâleddin İzzeddin, s. 75); talebesi İbn Hacer ile İbn Tağrîberdî ve Takıyyüddin İbn Fehd de bu tarihi naklederler. Sehâvî'nin 22 Rebîülevvel'de doğduğu ve bunu kendi el yazısından okuduğuna dair verdiği bilgi (*ed-Dev'ü'l-lâmi'*, VI, 100) yanlış olmalıdır. Fetihten sonra Endülü's'e yerleşen Medinelî ensarın soyundandır. Babası, Vâdîaş'tan (Guadix) Batı Afrika'daki Tekrûr bölgesine göç edip bir müddet burada kaldıktan sonra Mısır'a giderek Kahire'de ikamet etti. Talebeleri arasında Zeynüddin İbnü'l-Murahhil, Şehâbeddin İbnü'n-Nakîb el-Misrî, Cemâleddin el-İsnevî ve Bahâeddin es-Sübkî'nin de bulunduğu tanınmış bir nahiv âlimi olup İbnü'l-Mülakkın'ın doğumundan bir yıl sonra öldü; ölümünden önce oğlunun himayesini arkadaşları İsmâ el-Mağribî'ye vasiyet etti. İbnü'l-Mülakkın'ın annesiyle de evlenen bu zat, İbn Tolun Camii'nde tecvid kurallarına göre Kur'an okumayı (telkin) öğrettiği için Ömer ona nisbetle İbnü'l-Mülakkın diye anıldı. Ancak kendisi bu lakabı sevmeyiz ve lakabını İbnü'n-Nahvî diye yazardı. Nitekim Yemen bölgesinde bu lakapla meşhur olmuştur.

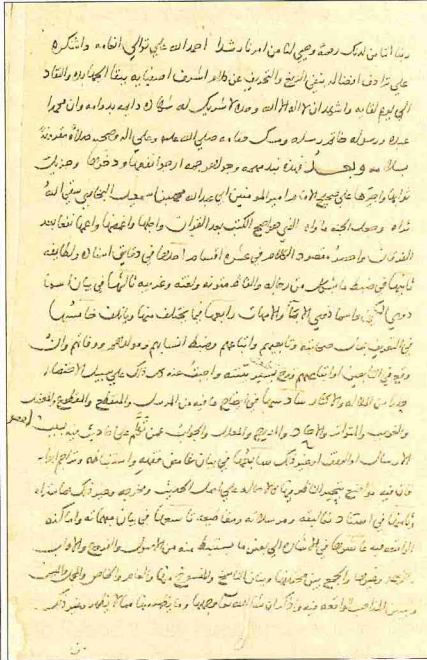
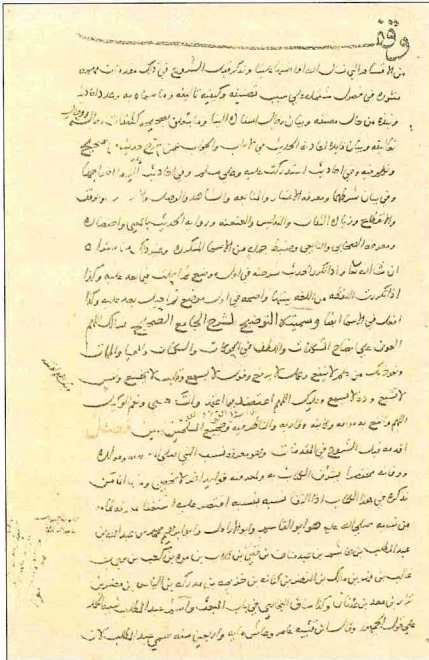
İbnü'l-Mülakkın üvey babasından Kur'an okuyup hıfzını tamamladı; Mâlikî fıkhnı öğrendi ve Cemmâli'nin "*Umdetü'l-ahkâm* adlı eserini, daha sonra da İzzeddin İbn Cemâa'nın telkiniyle Şâfiî mezhebine yönelerek Nevevî'nin *Minhâcü't-tâlibin*'ini ezberledi. Kahire'nin tanınmış âlimlerinden Arapça, fıkıh ve kıraat dersleri aldı. Bizzat kendisi 1000 hadis cüzü dinlediğini söyler (İbn Kâdî Şühbe, IV, 44). İskenderiye, Kudüs, Dimaşk ve hac münasebetiyle iki defa gittiği (740/1340, 761/1360) Mekke ve Medine'de tahsilini sürdürdü; birçok âlimle bilgi alışverişinde bulundu. Fethüddin İbn Seyyidünnâs, Halîl b. Keykeldî el-Alâî, Moğultay b. Kılıç, Kutbüddin el-Halebî hadis; Takıyyüddin es-Sübkî, Cemâleddin el-İsnevî, İzzeddin İbn Cemâa ve Şemseddin İbn Adlân fıkıh ve usulü; Ebü Hayyân el-Endelüsî ile Cemâleddin İbn Hişâm en-Nahvî Arapça öğrendiği âlimlerdir. Yûsuf b. Abdurrahman el-Mizzî ve Zehebî'den de icâzet aldı.

Üvey babası kendisine önemli ölçüde bir servet bıraktığı için geçim sıkıntısı çekmeyen İbnü'l-Mülakkın tamamen ilimle meşgul olarak fıkıh, hadis, tefsir, tarih, biyografi, kıraat ve Arap dili alanlarında kendini yetiştirdi. Dârü'l-hadisî'l-Kâmilîyye, Kubbetü's-Sâlih ve Sâbıkıyye ile Hüsâmiyye medreselerinde ders verdi. Talebeleri arasında İbn Hacer el-Askalânî, Velîy-

yüddin el-İrâkî, Sibt İbnü'l-Acemî, Takıyyüddin el-Makrîzî, Takıyyüddin el-Fâsî, İbnü'd-Demâminî, İbn Nâsirüddin ed-Dimaşkî, İbn Hicci ve Cemâleddin İbn Zahîre gibi âlimler bulunmaktadır. Bir süre kadî nâibliği de yapan İbnü'l-Mülakkın, 780 (1378) yılında Kahire Şâfiî kadılığına atanmasını istediye de rakiplerinin bu konuda bir emîre bahşış vaad ettiğini ile ri sürmeleri üzerine o zamana kadar kendisini destekleyen Sultan Berkuk'un gözünden düştü ve tutuklandı. Ancak bazı âlimlerin aracılığıyla hapisten çıktı. Bundan sonra zamanını tamamen telif ve öğretime ayırdı. 26 Rebîülevvel 804 (3 Kasım 1401) tarihinde Kahire'de vefat etti (İbn Hacer, V, 46). Sehâvî ve İbn Fehd ölüm gününü 16 Rebîülevvel olarak kaydedeler (*ed-Dev'ü'l-lâmi'*, VI, 105; *Lahzu'l-el-hâz*, s. 202).

Kaynaklarda "fakih, imam, şeyh, muhaddis, hâfız, allâme" gibi unvanlarla anılan İbnü'l-Mülakkın genç yaşta tahsile başlaması, geçim sıkıntısı çekmemesi, iyi bir kütüphaneye sahip olması ve uzun süre resmî görev almaması sebebiyle telifte erken dönemde başlamış, çeşitli konularda yaklaşık 300 kitap yazmıştır (İbn Hacer, V, 45; İbnü'l-Mülakkın'ın eserlerinin rivayetiyle ilgili olarak verdiği icâzetnâmede zikrettiği çalışmalarının bir listesi için bk. Muhammed Kemâleddin İzzeddin, s. 69-74). Fakat ömrünün sonlarına doğru kütüphanesinin yanması eserlerinden bir kısmının gün ışığına çıkmasını engellemiştir. Eyyûbîler'den sonra Memlûkler'in de bölgede Eş'arîliği desteklemeleri İbnü'l-Mülakkın'ın bu düşünce çizgisini benimsemesinde etkili olmuş, yine aynı dönemde yaygın olan tasavvuf hareketinden de önemli ölçüde etkilenmiştir. Sûfîlere dair eserinde verdiği bilgilerden, o sırada yaygın olan bid'at ve hurafeler konusunda tenkidî bakış açısına sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

Eserleri. A) Hadis. 1. *Şevâhidü't-tavâzih fi şerhi'l-Câmi'i's-şâhih*. İbn Hacer el-Askalânî'nin bildirdiğine göre müellifin, hocaları Kutbüddin el-Halebî ve Moğultay b. Kılıç'ın Buhârî şerhlerini esas alıp bazı ilâvelerle bulunduğu eser yirmi cilttir. Millet Kütüphanesi (Feyzullah Efendi, nr. 377-392) başta olmak üzere çeşitli kütüphanelerde eserin muhtelif ciltlerine ait yazmaları mevcuttur (Sezgin, I, 120). Ahmed Hâc Muhammed Osman, kitabın "Enbiyâ" ve "Menâkıb" bölümlerinden bazı kısımları *Kaşşu'l-enbiyâ* ve *menâkıbü'l-kabâ'il mine't-Tavâzih li-şerhi'l-Câmi'i's-şâhih* adıyla neşretmiştir (Mek-

İbnü'l-Mülakkın'ın *Şevâhidü'l-tauzîh fî şerhi'l-Câmi'i'l-ş-şâhih* adlı eserinden iki sayfa (Millet Ktp., Feyzullah Efendi, nr. 377, vr. 1^a-2^a)

ke 1418/1998). **2. Muhtaşaru İstidrâki'l-Hâfız ez-Zehebî 'alâ Müstedreki Ebî 'Abdillâh el-Hâkim.** Zehebî'nin Hâkim en-Nisâbüri'ye ait *el-Müstedrek*'i özetlediği *Telhîşü'l-Müstedrek*'in bazı ilâveler de içeren bir muhtasarı olup *en-Nüketü'l-liṭâf fî beyâni eḥâdisi'q-dî'âf* adıyla da anılır (nşr. Abdullah Hamed el-Lahîdân – Sa'd b. Abdullah b. Abdülkâdir, I-VII, Riyad 1411). **3. el-Bedrü'l-münîr fî tahrîci eḥâdisi's-Şerhi'l-kebîr.** Abdülkerîm b. Muhammed er-Râfî'nin İmam Gazzâlî'ye ait *el-Vecîz'e* yazdığı *Fethu'l-'azîz (eş-Şerhu'l-kebîr)* adlı şerhteki hadislerin tahrîcine dairdir. İbn Hacer, İbn Kutluboğa, Ebû Abdullah İbnü'l-Vezîr el-Yemenî, Emîr es-San'ânî ve Şevkânî gibi âlimler hadis tahrîciyle ilgili eserlerinde buna atıfta bulunmuşlardır. *Fethu'l-'azîz* üzerine yapılan çeşitli tahrîrciler arasında önemli bir yeri olan eseri İbn Hacer ihtisar edip bazı ilâvelerde bulunmak suretiyle *Telhîşü'l-habîr fî tahrîci eḥâdisi'r-Râfî'yyi'l-kebîr*'i kaleme almıştır. Muelifin de kendi eserine yaptığı ihtisar *Muhtaşaru'l-Bedrî'l-münîr* (nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût, Beyrut 1407/1987) ve *Hulâsâtü'l-Bedrî'l-münîr* (nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Selefi, I-II, Riyad 1410/1989) adlarıyla neşredilmiştir. Medine'de el-Câ-

miatü'l-İslâmiyye'de bazı araştırmacılar tarafından çeşitli bölümleri yüksek lisans tezi olarak neşre hazırlanan *el-Bedrü'l-münîr*'in üç cildi yayımlanmıştır (nşr. Cemâl Muhammed es-Seyyid, Riyad 1414). **4. el-İlâm bi-fevâ'idü 'Umdeti'l-ahkâm.** Cemmâli'ye ait eserin şerhidir (nşr. Ahmed b. Muhammed el-Müseykîh, I-V, Riyad 1417/1997). **5. Tuḥfetü'l-muhtâc ilâ edilleti (eḥâdisi)'l-Minhâc.** Nevevî'nin *Minhâcü't-tâlibîn*'indeki fikhî hükümlere mesned teşkil eden hadislerle ilgilidir (nşr. Abdullah Saâf el-Lihyânî, I-II, Mekke 1406). **6. İzâhu'l-irtiyâb fî ma'rifeti mâ yeştebihü ve yeteşahhafü mine'l-esmâ' ve'l-ensâb ve'l-elfâz ve'l-künâ ve'l-elkâbi'l-vâkı'a fî Tuḥfeti'l-muhtâc ilâ edilleti'l-Minhâc.** Yaklaşık on varaklık bir çalışmadır (Dârü'l-kütüb-i'l-Misriyye, Hadis, nr. 1746; Chester Beatty Library, nr. 3382; bundan çekilmiş bir nüshası Küveyt Ma'hedü'l-mahtûtât, nr. 933/2 de kayıtlıdır). **7. el-Bülgâ fî eḥâdisi'l-ahkâm mim-ma'ttefeka 'aleyhi's-şeyḥayn.** *Tuḥfetü'l-muhtâc*'dan Buhârî ve Müslim'in ittifak ettiği hadislerin seçilmesiyle meydana getirilmiş olup 475 (mükerrerlerle 508) hadis ihtiva etmektedir (nşr. Muhyiddin Necîb, Dimaşk 1411). **8. Tezkiretü'l-muhtâc ilâ eḥâdisi'l-Minhâc.** Beyzâvî'nin

Minhâcü'l-vuşûl adlı eserindeki hadislerin tahrîcine dairdir (nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Selefi, Beyrut 1415/1994). **9. el-Muknî' fî 'ulûmi'l-ḥadis.** İbnü's-Salâh'ın *'Ulûmü'l-ḥadis* adlı eserinin ihtisarı, yeniden düzenlenip ilâveler yapılması suretiyle kaleme alınmıştır. Mekke Ümmülkürâ Üniversitesi'nde Câvid A'zam Abdülâzîm'in yüksek lisans tezi olarak neşre hazırladığı eser (1403/1983) Abdullah Yûsuf el-Cedî tarafından da yayımlanmıştır (I-II, Riyad 1413/1992). **10. et-Tezkire fî 'ulûmi'l-ḥadis.** Bir önceki eserin muhtasarıdır (nşr. Ali Hasan Ali Abdülhamîd, Amman 1408). Şemseddin es-Seḥâvî, bu kitaba *et-Tavzîhu'l-ebher 'alâ Tezkireti İbni'l-Mülakkın fî 'ilmi'l-eşer* adıyla bir şerh yazmıştır (nşr. Hüseyin İsmâil el-Cemel, Bilbîs 1409). **11. Tezkiretü'l-aḥyâr bimâ fi'l-Vasîṭ mine'l-aḥbâr.** Gazzâlî'nin *el-Vasîṭ* adlı eserindeki hadislerin tahrîcine dairdir (TSMK, III. Ahmed, nr. 473). **12. Gâyetü'l-me'mûli'r-râgıb fî ma'rifeti eḥâdisi İbni'l-Hâcib.** Cemâleddin İbnü'l-Hâcib'in *el-Muhtaşar* adlı fıkıh usulüne dair eserindeki hadislerin tahrîciyle ilgilidir (Süleymaniye Ktp., Damad İbrâhîm Paşa, nr. 396). **13. İncâzü'l-vâ'di'l-vefi fî şerhi Câmi'i't-Tirmizî.** Eserin ilk bölümlerini ihtiva eden 153 varaklık müellif hattı nüshası Chester Beatty Library'de kayıtlıdır (nr. 5187). Klasik kaynaklarda adı geçmeyen bu eser aynı kaynaklarda anılan, Tirmizî'nin *Kütüb-i Sitte*'den Buhârî, Müslim ve Ebû Dâvûd'un eserlerine yaptığı zevâidinin şerhi olmalıdır. **14. Mâ temessü ileyhi'l-hâce 'alâ Süneni İbn Mâce.** İbn Mâce'nin *es-Sünen*'inin *Kütüb-i Sitte*'ye dahil diğer beş esere olan zevâidinin şerhidir (Edirne Selimiye Ktp., nr. 487). **15. Şerhu Zevâ'idü Müslim 'ale'l-Buhârî** (Bağdat, Mektebetü'l-evkāfi'l-âmmе, nr. 3012, 3015).

B) Fıkıh. 1. 'Umdeti'l-muhtâc ilâ Kitâbi'l-Minhâc. Nevevî'nin *Minhâcü't-tâlibîn* adlı eserinin şerhidir. Klasik kaynaklarda altı veya sekiz cilt olduğu kaydedilen eserin muhtelif ciltleri günümüze ulaşmıştır (Chester Beatty Library, nr. 3361, 3366, 3382, 3946, 4687; bundan çekilmiş bir nüsha için bk. Küveyt Ma'hedü'l-mahtûtât, nr. 1841). **2. 'Ucâletü'l-muhtâc ilâ tevcihi'l-Minhâc.** Aynı eserin daha küçük bir şerhidir (Chester Beatty Library, nr. 3360, 3423, 3481; Süleymaniye Ktp., İzmir, nr. 211, Turhan Vâlide Sultan, nr. 144; Bağdat, Mektebetü'l-evkāfi'l-âmmе, nr. 3870). **3. el-İşârât ilâ mâ vaka'a fi'l-Minhâc mine'l-esmâ' ve'l-emâkin ve'l-lugât** (Chester Beatty Library, nr. 4547; İsl-

İBNÜ'L-MÜLAKKIN

kenderiye, Mektebetü'l-belediyye, nr. 2294 B; bundan çekilmiş bir nüsha için bk. Kahire Ma'hedü'ihyâ'l-mahtûtâtî'l-Arabiyye, Tarih, nr. 38). 4. *et-Tezkire fi'l-fıkhî's-Şâfi'i* (nşr. Yâsin b. Nâsir el-Hatîb, Cidde 1990). 5. *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir fi'l-fıkh* (TSMK, III. Ahmed, nr. 752; bundan çekilmiş bir nüsha için bk. Mekke Ümmülkurâ Ünversitesi Merkezü'l-bahsî'l-ilmî Ktp., nr. 89; Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye, nr. 59/9). 6. *Hulâsatü'l-fetâvî fi teshîli esrârî'l-Hâvî*. Abdülgaffâr b. Abdülkerîm el-Kazvî'nin *el-Hâvî's-şagîr* adlı eserinin şerhi olup (*Keşfü'z-zunûn*, I, 625; krş. *el-Bedrü'l-münîr*, neşredenin girişi, I, 103) Bağdat Mektebetü'l-evkâfi'l-âmme'de (nr. 3875), müellifin aynı esere yaptığı daha küçük bir şerh olan *Tahrîrü'l-fetâvî'l-vâkı'a fi'l-Hâvî*'nin ise Süleymaniye Kütüphanesi'nde (Fâtih, nr. 2284) birer nüshası mevcuttur. 7. *Gunyetü'l-fakih fi şerhi't-Tenbîh*. Ebû İshak eş-Şirâzî'nin fıkha dair eserine yazdığı şerhtir (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 1341, I. cilt). Müellifin *et-Tenbîh* üzerine yaptığı birkaç çalışması daha vardır (*Keşfü'z-zunûn*, I, 491; Muhammed Kemâleddin İzzeddin, s. 70). 8. *el-Kelâm 'alâ Süneni'l-cum'a kablehâ ve ba'dehâ* (Hind 1314).

C) **Biyografi.** 1. *el-İkdu'l-müzheb fi tabakâtî hameletî'l-mezheb*. Başlangıçtan müellifinin zamanına kadar 1200 kadar Şâfiî âliminin biyografisini ihtiva eden eserde âlimler üç tabakaya ayrılmış olup birinci tabakada ashâbü'l-vücûh ve onlara yakın âlimlere, ikinci tabakada bu dededen daha aşağı olanlara, üçüncü tabakada ise müellifin çağdaşlarına yer verilmiştir. Bu üç tabaka ayrıca birçok alt bölüme ayrılmış ve her bölüm kendi içinde alfabetik olarak düzenlenmiştir. Eser Eymen Nasr el-Ezherî ve Seyyid Mühennâ tarafından neşredilmiştir (Beyrut 1417/1997). 2. *Tabakâtü'l-evliyâ*. Nûreddin Şerîbe, müellif tarafından, ayrıca klasik kaynaklarda *Tabakâtü's-şüfiyye* şeklinde kaydedilen eseri, bazı yazma nüshalardan hareketle yukarıdaki adla yayımlamıştır (Kahire 1393/1973). Otuz yedisi müellifin çağdaşlarına ait olmak üzere 230 biyografiyi ihtiva eden eser, dönemin tasavvuf hayatı ve anlayışı yanında İbnü'l-Mülakkın'ın tasavvufa bakışını da aksettirmesi bakımından önem taşımaktadır. 3. *Nüzhetü'n-nüzzâr fi kuğâtî'l-emşâr* (*Ahbârü kuğâtî Mısr*) (nşr. Medîha Muhammed eş-Şerkâvî, Kahire 1996). Muhammed Kemâleddin İzzeddin, İbnü'l-Mülakkın'ın tarihçiliğiyle ilgili eserinde

(bk. bibl.) müellifin bu üç kitabını incelemiştir. 4. *İkmâlû Tehzîbi'l-Kemâl*. Mizzî'nin eserini Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'i, İbn Huzeyme ve İbn Hibbân'ın *eş-Şahih*'leri, Dârekutnî ve Beyhakî'nin *eş-Sünen*'leriyle Hâkim'in *el-Müstedrek*'indeki râvileri ilâve etmek suretiyle tamamladığı bir çalışmadır (Süleymaniye Ktp., Kılıç Ali Paşa, nr. 190; Millet Ktp., Feyzulah Efendi, nr. 1378-1379). 5. *Düerü'l-cevâhir fi menâkıbi's-Şeyh 'Abdülkâdir* (Süleymaniye Ktp., Hasan Hayrî – Abdullah Efendi, nr. 171; Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye, nr. 4407/2, vr. 39-43; Bağdat, Mektebetü'l-evkâfi'l-âmme, nr. 10058, *Tabakâtü'l-evliyâ*'nın sonunda).

D) **Diğer Eserleri.** 1. *Tefsîru ğaribi'l-Kur'ân*. Müellif, hocası Ebû Hayyân el-Endelüsî'nin *Tuhtetü'l-erib*'inden de önemli ölçüde faydalanmak suretiyle hazırladığı bu eserini onun gibi alfabetik değil mushaf tertibine göre düzenlemiştir (nşr. Semîr Tâhâ el-Meczûb, Beyrut 1408/1987). 2. *Ġayetü's-sûl fi haşâ'îşî'r-Resûl* (*Haşâ'îşu efdâli'l-mahlûkin*) (nşr. Abdullah Bahrüddin Abdullah, Beyrut 1414/1993). 3. *Hadâ'îku'l-hakâ'ik* (*Hadâ'îku'l-evliyâ*) (San'a el-Câmiu'l-kebîr Ktp., nr. 90; Dârü'l-kütübî'l-Misriyye, nr. 208; İbnü'l-Mülakkın'ın eserlerinin bir listesi ve bazılarının yazma nüshaları için bk. Muhammed Kemâleddin İzzeddin, s. 69-74; *Tabakâtü'l-evliyâ*, neşredenin girişi, s. 47-68; *Ġayetü's-sûl*, neşredenin girişi, s. 25-32; *el-Bedrü'l-münîr*, neşredenin girişi, I, 89-112; *el-Bülğa*, neşredenin girişi, s. 10-12; *Nüzhetü'n-nüzzâr*, neşredenin girişi, s. 64-80).

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Mülakkın, *Tabakâtü'l-evliyâ* (nşr. Nûreddin Şerîbe), Kahire 1393/1973, neşredenin girişi, s. 27-73; a.mlf., *el-Bülğa fi ehâdîşî'l-aḥkâm* (nşr. Muhyiddin Necîb), Dimaşk 1411, neşredenin girişi, s. 10-12; a.mlf., *Tefsîru ğaribi'l-Kur'ân* (nşr. Semîr Tâhâ el-Meczûb), Beyrut 1408/1987, neşredenin girişi, s. 28-39; a.mlf., *Ġayetü's-sûl fi haşâ'îşî'r-Resûl* (nşr. Abdullah Bahrüddin Abdullah), Beyrut 1414/1993, neşredenin girişi, s. 17-63; a.mlf., *el-Bedrü'l-münîr* (nşr. Cemâl M. es-Seyyid), Riyad 1414, neşredenin girişi, I, 41-191; a.mlf., *Nüzhetü'n-nüzzâr fi kuğâtî'l-emşâr* (nşr. Medîha Muhammed eş-Şerkâvî), Kahire 1996, neşredenin girişi, s. 49-81; Makrîzî, *el-Hıtaṭ*, II, 393-394; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, IV, 43-47; İbn Hacer, *İnbâ'ü'l-ğumr*, V, 41-46; İbn Fehd, *Laḥzu'l-elhâz* (*Zeylû Tezkireti'l-huffâz li'z-Zehabî* içinde, nşr. M. Zâhid el-Kevserî), Dimaşk 1347, s. 197-202; İbn Tağrîberdî, *ed-Delîlû's-Şâfi'ale'l-Menheli's-şâfi* (nşr. Fehîm M. Şeltût), Kahire 1399/1979, I, 502; Seḥâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, VI, 100-105; Süyûtî, *Hüsnü'l-muḥâḍara*, I, 438; a.mlf., *Tabakâtü'l-huffâz* (Ömer), s. 537-538; a.mlf., *Zeylû Tabakâtü'l-huffâz* (*Zeylû Tezkireti'l-huffâz li'z-Zehabî* içinde, nşr. M. Zâhid el-Kevserî), Dimaşk 1347, s. 369; Ebû Bekir b. Hıdâyetullah el-Hüseynî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye* (nşr. Âdil Nüveyhiz), Beyrut 1402/1982, s. 235-236; *Keşfü'z-zunûn*, I, 491, 625; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 44-45; Şevkânî, *el-Bedrü't-tâli*, I, 508-511; Ali Paşa Mübârek, *el-Hıtaṭü'l-Tevfikiyye*, Kahire 1305/1886, IV, 218-221; Serkis, *Mu'cem*, I, 252; Brockelmann, *GAL*, II, 113-114; *Suppl.*, II, 109-110; Lutfî Abdülbekî, *Fihrisü'l-maḥtûtâtî'l-muşavvere*, Kahire 1956, II/1, s. 17-18; II, 29, 39; Fuâd Seyyid, *Fihrisü'l-maḥtûtât: neşre bi'l-maḥtûtâtîlletî ikteneha'd-dâr min sene 1936-1955*, Kahire 1380/1961, I, 181; II, 82; III, 39; A. J. Arberry, *The Chester Beatty Library, A Handlist of the Arabic Manuscripts*, Dublin 1966, I, 105; II, 39, 47, 48, 50, 58; III, 98; IV, 53, 68; VI, 15; VII, 60; Sezgin, *GAS*, I, 120, 221; Muhammed Kemâleddin İzzeddin, *İbnü'l-Mülakkın mü'errihan*, Beyrut 1407/1987; Ebû'l-Hasan Diyânet, "İbn Mülakkın", *DMBİ*, IV, 690-691.

AHMET ÖZEL

İBNÜ'L-MÜNÂDÎ

(ابن المنادي)

Ebû'l-Hüseyn Ahmed b. Ca'fer b. Muhammed b. Ubeydillâh el-Münâdî el-Bağdâdî (ö. 336/947)

Kıraat ve hadis âlimi.

18 Rebiülevvel 256'da (23 Şubat 870) Bağdat'ta dünyaya geldi. 257'de doğduğu da rivayet edilmiştir. Dedesine nisbetle İbnü'l-Münâdî diye meşhur oldu. İdrîs b. Abdülkerîm, Süleyman b. Yahyâ ed-Dabbî ve Fazl b. Mahled'den kıraat öğrendi. Zehebî, onun kıraatte dedesi Ebû Ca'fer Muhammed'den okuduğu âli isna-dı bulunduğunu, bu isnadın İshak b. Yûsuf el-Ezrak vasıtasıyla kurrâ-i seb'adan Âsım'ın râvisi Ebû Bekir b. Ayyâş'a bağlandığını kaydetmiştir (*Ma'rifetü'l-kurrâ*, II, 564). Dedesinden ve Muhammed b. Abdülmelik ed-Dakîkî, Ebû Bekir Muhammed b. İshak es-Sâgânî, Ebû Dâvûd es-Sicistânî gibi âlimlerden hadis dinledi. Kendisinden Ahmed b. Nasr eş-Şezâî, Abdülvâhid b. Ebû Hâşim, Ebû'l-Hasan b. Bilâl ve Ahmed b. Abdullah b. Hüseyin el-Cübbî ve diğerleri kıraat tahsil ederken Ebû Ömer İbn Hayyûye ve Muhammed b. Fâris el-Gürî gibi şahsiyetler hadis rivayet ettiler. Hanbelî mezhebine mensup olan ve 273 (887) yılında hacca giden İbnü'l-Münâdî 19 Muharrem 336'da (10 Ağustos 947) Bağdat'ta vefat etti ve Hayzûrân Mezarlığı'na defnedildi. İbnü'n-Ne-dîm ölüm yılını 334 (945) olarak verirken Süyûtî 320 (932) tarihini kaydetmiş, Dâvûdî de hocası Süyûtî'ye uymuştur.